

Beslutningsforslag nr. B 102. Fremsat den 29. januar 1988 af Jørn Jespersen (SF), Carsten Andersen (SF), Tommy Dinesen (SF), Gade (SF), Birthe Hansen (SF), Rahbæk Møller (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af mulighederne for oprettelse af medarbejderejede og -styrede virksomheder

Folketinget opfordrer regeringen til snarest at fremsætte lovforslag, der forbedrer mulighederne for oprettelse af medarbejderejede og -styrede virksomheder efter følgende retningslinjer:

1. Loven skal omfatte virksomheder, der vedtægtsmæssigt opfylder følgende betingelser:

- a. Alle virksomhedens medarbejdere skal have én stemme hver på generalforsamlingen, der er virksomhedens øverste besluttende myndighed, og alle virksomhedens medarbejdere skal være medbestemmende om den daglige drift.
- b. Det forudsættes, at alle medarbejdere er medejere eller andelshavere i virksomheden.
- c. I større virksomheder vælger medarbejderne en bestyrelse. Virksomhedsledelsen er ansvarlig over for bestyrelsen og tilfordrnes bestyrelsesmøderne uden stemmeret.
- d. Bestyrelsesmedlemmerne er på valg hvert andet år.
- e. I tilfælde af uoverensstemmelser mellem en bestyrelse og dens vælgergruppe kan en ekstraordinær generalforsamling til enhver tid vælge en ny bestyrelse.

En tredjedel af medejerne kan indkalde til ekstraordinær generalforsamling.

- f. Hvis en del af egenkapitalen tilhører andre end medarbejderne, må dette ikke føre til, at eksterne kapitalinteresser opnår kontrol med den medarbejderstyrede virksomhed.

g. Virksomheden skal have mindst 5 medarbejdere.

2. Der ydes gennem et specielt finansieringsinstitut (jf. nr. 3) statslån til de medarbejderejede virksomheder samt statsgaranti for lån til medarbejdernes eventuelle indskud. Dette gælder kun, så længe virksomheden opfylder de under nr. 1 nævnte betingelser.

Lånene til virksomheden ydes inden for visse grænser, der kan være afhængig af:

- a. Indskudskapitalens størrelse. Indskudskapital er dog ikke en betingelse for at opnå lån.
- b. Antallet af medarbejdere.
- c. En vurdering foretaget af et særligt finansierings- og rådgivningsinstitut for medarbejderejede virksomheder (jf. nr. 3).

Statsgarantien for medarbejdernes indskud ydes op til maksimum 50.000 kr. pr. medarbejder.

3. Der oprettes et specielt finansieringsinstitut og en konsulentordning for medarbejderstyrede virksomheder. Institutet modtager bidrag fra statskassen og kan modtage bidrag fra kommuner og fonde m.fl. Institutet skal i sin vurdering bl.a. lægge vægt på virksomhedens betydning for beskæftigelse og samfundsøkonomi.

Konsulentbistand skal ydes af konsulenter med særlig ekspertise inden for områder som medarbejderstyrede virksomheders ejerform, finansiering, medarbejderuddannelse m.v. Dette indebærer, at de offentlige konsulentord-

åbf000102988

F. t. beslutn. vedr. medarbejderejede og -styrede virksomheder

ninger f.eks. gennem de teknologiske informationscentre skal kunne tilbyde rådgivning fra konsulenter med særlig viden om medarbejderstyrede virksomheder og deres særlige problemer ved siden af de konsulenter, der tilknyttes finansieringsinstituttet. Desuden indebærer dette, at der gives støtte til andre organisationer, der yder særlig konsulentbistand til demokratiserede erhvervsvirksomheder.

Virksomhederne skal på længere sigt forrente og afdrage den udlagte kapital, således at finansieringsinstituttet baseres på løbende indbetalinger, bidrag etc. fremfor offentlige støtteordninger.

4. Medarbejderne skal have alle lønmodtagerrettigheder med hensyn til dagpengeregulering i forbindelse med arbejdsløshed og sygdom, kapitalpension m.v.

5. Lovgivningen om forbedring af mulighederne for oprettelse af medarbejderstyrede virksomheder følges op af én oplysningskampagne, og der gives særlig støtte til uddannelses- og oplysningsaktiviteter, der søger at udvide kendskabet til disse virksomheder.

6. Med hensyn til medejets økonomiske indhold er det væsentligste at øge demokratisering

og beskæftigelse. Medarbejderstyrede virksomheder giver derfor den enkelte ret til arbejdsindkomst og til at benytte den fællesejede virksomheds produktionsapparat. Medejet er derfor ikke primært baseret på at skabe kapitalgevinster for den enkelte medejer.

Dog skal medejere have mulighed for at udtrække deres indskud til parikurs med inflationsregulering, når virksomheden forlades. Dersom der oprettes individuelle konti, som tilskrives en del af virksomhedens overskud, må den del af overskuddet, som tilskrives disse konti, ikke overstige 20 pct.

7. Ved salg eller lukning af virksomheden tilfalder den kollektive formue det i nr. 3 nævnte finansieringsinstitut.

8. I tilfælde af virksomhedslukninger af ikke-medarbejderejede virksomheder orienteres medarbejderne efter gældende regler på arbejdsmarkedet, og de kan søge finansieringsinstituttet om støtte til en medarbejdere overtagelse. Eventuelt tilsagn om støtte skal alene bero på driftsøkonomiske vurderinger, fremtidige afsætningsmuligheder og eventuelle muligheder for at modernisere et forældet produktionsapparat.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Formålet med forslaget er at udbrede demokratiet i erhvervslivet, så virksomhederne kontrolleres af de mennesker, som arbejder i dem.

Demokratiseringen kan basere sig på vidt forskellige ejerformer, og nærværende forslag intenderer hermed kun at fremme medarbejderejet eller andelsejet. SF's demokratiseringsforslag i øvrigt retter sig mod en VD/ØD-reform og virksomhedsråd i statens institutioner og virksomheder. Ud over dette er det naturligt, at offentlige erhvervsvirksomheder, der i fremtiden får mulighed for egentlig produktion, omfattes af lignende demokratiseringstiltag. Endelig kunne man forestille sig, at den eksisterende arbejderkooperative sektor i Danmark gik tilbage til de oprindelige andelsprincipper, som beskrives i nr. 1, litra a.

Demokratiseringen af erhvervslivet er altså for SF ikke en alt-eller-intet-holdning, og kan denne gå i hånd med øvrige erhvervspolitiske tiltag, der sigter mod eksportfremme og importsubstituerende produktioner, kan demokratiseringstiltag bidrage til at løse den danske økonomis nuværende problemer. Det øgede virksomhedsdemokrati bør i sig selv betragtes som en produktivitetsforøgende faktor, fordi medarbejdernes selvforvaltning af egen virksomhed er en motiverende kraft for den enkelte medarbejder.

I den aktuelle situation med høj arbejdsløshed tjener forslaget til at understøtte og forbedre igangværende foranstaltninger med hensyn til teknolog udvikling, beskæftigelsesfremme og iværksætteraktivitet.

Nærværende beslutningsforslag er en delvis genfremsættelse af et af SF i folketingsåret 1986-87, 1. samling, fremsat forslag til folketingsbeslutning om forbedring af mulighederne for oprettelse af medarbejderejede virksomheder, jf. Folketingstidende 1986-87, forhandlingerne sp. 9732 og 11070 samt tillæg A sp. 4729.

Bemærkninger til forslagens enkelte punkter

Ad 1

Ad a

Der udarbejdes standardvedtægter for medarbejdernes rolle ved udøvelsen af den daglige ledelse. Disse regler bør være så rummelige, at der tages hensyn til store såvel som små virksomheder og således såvel til produktions- som geografisk opdelt virksomheder.

Ad b

Den enkelte kommende medejer indrømmes en prøvetid på maksimalt ½ år, hvorefter beslutning om fremtidig tilknytning træffes.

Ad c

Bestemmelsen præciserer det demokratiske indhold i beslutninger i større virksomheder.

Ad e

I tilfælde af konflikter skal man til enhver tid have mulighed for at afprøve sine synspunkter på en beslutningsdygtig ekstraordinær generalforsamling.

Ad f

For at sikre medarbejdergruppen kontrollen med virksomheden praktiseres princippet beskrevet i nr. 1 a.

Eksterne kapitalinteresser, f.eks. private investorer eller fonde, opnår et incitament til at investere gennem udbytte af den indskudte kapital. Det bør tilstræbes, at der oprettes en særlig selskabsform, medarbejderstyret selskab, MS. De eksisterende selskabsformer udgør i forhold til nr. 1 ikke et tilstrækkeligt stort spektrum til at imødekomme de specielle krav, der er forbundet med medarbejderstyrede selskaber. Dette skyldes principperne beskrevet i nr. 1 a, b, c, d og e, og det skyldes også, at eksternt finansiering af medarbejderstyrede virksomheder fordrer et obligationslignende nyt værdipapir, der giver ret til udbytte

uden kontrol med den investerede kapital. En ny selskabsform, MS, skal sikre, at nr. 1 er indispensabel.

Ad g

Forslaget retter sig mod virksomheder, hvor en vis kollektivitet i beslutningsprocesserne kan sikres. Forslaget retter sig således ikke mod enkeltmandsvirksomheder, familievirksomheder og lignende. Dette har nær sammenhæng med medarbejdernes status som lønmodtagere, jf. nr. 4.

Det i nr. 3 nævnte finansieringsinstitut skal kunne dispensere for denne nedre grænse for antallet af medarbejdere.

Ad 2

Begrænsningerne vedrørende ejerformen indebærer, at kredsen af kapitalindskydere begrænses, og at der stilles særlige krav til fordelingen af stemmeretten blandt medarbejderne. Dette betyder, at hver medarbejder skal indskyde nogenlunde samme beløb. Derfor kan enkelte medarbejders begrænsede indskudsmuligheder betyde, at den samlede indskudskapital bliver relativt lille.

Medarbejderstyrede virksomheder har derfor et særligt behov for stor fremmedfinansiering, så indskudskapitalens størrelse begrænses og den enkelte medarbejders indskudsbyrde lettes. Samtidig kan ukendskabet til denne ejerform medføre, at de medarbejderstyrede virksomheder vil få særlig vanskeligt ved at skaffe tilstrækkelig fremmedkapital.

En ordning med statslån vil kunne øge medarbejderstyrede virksomheders muligheder for at opnå en sådan fremmed finansiering, således at kravet til indskudskapitalens størrelse kan begrænses. Samtidig vil en statsgaranti for lån til den enkelte medarbejders indskud kunne lette disse indskud.

Ad 3

I en del vesteuropæiske lande og i USA findes der allerede støttestrukturer for medarbejderstyrede og arbejdscooperative virksomheder. Lignende ordninger kan etableres i Danmark, hvor der er støttestrukturer for kooperative virksomheder. Ud over interesseorganisationer til støtte for leverandørkooperativer (andelsbevægelsen), forbrugerkooperativer (brugsforeningsbevægelsen) er der de organisationer, som har formålsparagraffer beslægtede med tankegangen i dette forslag.

Organisationer som Det kooperative Fællesforbund (DKF) kan gennem lokale initiativcentre tænkes at yde konsulentbistand til medarbejderstyrede virksomheder.

Dette gælder også organisationen Sammenslutningen af Produktions- og Arbejderfællesskaber (SAPA). Disse og lignende organisationers konsulentbistand bør have en tilsvarende form for støtte som nævnt ovenfor, og samtlige støttefunktioner bør koordineres i tilknytning til finansieringsinstituttet.

Som en del af sit virke skal finansieringsinstituttet opmuntre til nye former for ledelse og inddragelse af medarbejderne i medarbejderstyrede virksomheders daglige drift, åbne op for skabelse af jobmuligheder til hårdt arbejdsløshedsramte grupper, f.eks. unge og indvandrere, og være med til at sikre udviklingen af socialt nyttigt teknologi, socialt nyttige varer og erhvervsbyggeri.

For at lette opfyldelsen af disse mål skal fonden kunne tilbyde investeringstilskud og konsulentbistand skræddersyet til den enkelte virksomheds behov.

Som industrielt udviklende og jobskabende drivkraft skal finansieringsinstituttet være fri for direkte politisk styring for at kunne træffe beslutninger hurtigt og være stadig voksende i kraft af statsstilskud, kommunale tilskud, tilskud fra fonde som ATP, LD og pensionskasser, men også i kraft af forrentningen af den allerede indskudte kapital.

Finansieringsinstituttets øverste ledelse sikres både repræsentation af finansieringsinstituttets medarbejdere og brugerne af instituttet. Førstnævnte vælges demokratisk blandt instituttets medarbejdere, og sidstnævnte vælges efter urafstemning blandt bruger- virksomhederne og kapitalindskyderne.

Om end virksomhederne kan tillade en vis hændelse med hensyn til betaling af renter og afdrag på den udlagte kapital, så er det vigtigt, at finansieringsinstituttet drives efter kommercielle kriterier af hensyn til den kapitaldannelse, der er nødvendig for at støtte et voksende antal virksomheder. Den af finansieringsinstituttet udlagte kapital skal indgå i et lukket finansieringskredsløb mellem instituttet og de medarbejderstyrede virksomheder. Instituttet vil med andre ord ikke på længere sigt udgøre nogen væsentlig belastning af de offentlige udgifter.

Ad 4

Den nuværende lovgivning er noget uklart med hensyn til, hvornår en medejende medarbejder skal betragtes som selvstændig henholdsvis lønmodtager. Der findes eksempler på, at medarbejdernes frygt for at miste den fulde ret til dagpenge m.v. har hindret oprettelsen af virksomheder. Derfor bør det i loven præciseres, at medarbejdere i medarbejderstyrede virksomheder bevarer deres fulde lønmodtagerrettigheder.

Dog bør det sikres, at arbejdsløse, der deltager i starten af en virksomhed, får mulighed for at oppebære 50 pct. af understøttelsen ved starten af virksomheden. De sikres således de samme muligheder som arbejdsløse, der starter egen virksomhed.

Ad 5

For at få startet flere medarbejderstyrede virksomheder i Danmark er det nødvendigt, at flere mennesker får kendskab til de muligheder, der ligger i denne virksomhedsform. Derfor skal lovgivningen på dette område følges op af en oplysningskampagne, herunder udarbejdelse af kursusmateriale m.v. til brug i undervisningen på forskellige niveauer. Det kan i denne sammenhæng overvejes at give en særlig støtte til f.eks. produktionshøjskoler og lignende, der direkte kunne uddanne medarbejdere til start af egen virksomhed. Endvidere bør fagbevægelsens uddannelsesstilbud suppleres med yderligere oplysnings- og uddannelsesvirksomhed på dette felt.

Ad 6

For at undgå kapitalmangel på længere sigt må det sikres, at kun en begrænset del af eventuelle overskud kan trækkes ud. Medarbejderne beslutter kollektivt, hvor store del af omsætningen der skal gå til nyinvesteringer, til geninvesteringer i det eksisterende produktionsapparat og til lønindkomst. Dette foregår

eventuelt i samråd med konsulenter fra det i nr. 3 nævnte finansieringsinstitut.

Virksomhedernes overskud tilfalder som hovedregel den kollektive virksomhedsfond. Medarbejderne kan dog beslutte, at op til 20 pct. af det årlige overskud tilskrives individuelle medejerkonti, som kan udtrækkes, når medarbejderen forlader virksomheden.

Individuel ret til virksomhedernes kollektive formue kan således ikke forekomme.

Ad 7

Der kan kun ydes statslån og statsgaranti for lån til virksomheder, som vedtægtsmæssigt sikrer, at den kollektive formue ved salg eller lukning tilfalder finansieringsinstituttet. Herved begrænses kapitaliseringsmuligheder for virksomheder, der har modtaget offentlig støtte.

Ad 8

I tilfælde af virksomhedslukninger skal dette forslag naturligvis ikke føre til skjulte erhvervstilskud til dækning af fallerede virksomheders underskud. Kun sunde og konkurrencedygtige virksomheder gøres til genstand for en medarbejderovertagelse. Finansieringsinstituttet vurderer virksomhedens økonomi og fremtidige udviklingsmuligheder.